

I. Úvod

Predkladaný materiál obsahuje zistenia kompetentných kontrolných orgánov z príslušných ústredných orgánov štátnej správy, ktoré participujú v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania - Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva financií Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Výsledky kontrolnej činnosti v uvedenej oblasti, prezentované v tejto správe, zahŕňajú obdobie I. polroka 2010.

Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie predstavujú závažný celospoločenský problém, ktorý má nepriaznivý vplyv na príjmovú a výdavkovú časť štátneho rozpočtu a iných verejných zdrojov, pričom nemožno opomenúť ani fakt, že prispievajú ku skresľovaniu údajov o počte nezamestnaných osôb a iných štatistických údajov o národnej ekonomike. Tento negatívny jav výrazne zasahuje do mnohých oblastí hospodárskeho života, najmä v súčasnej dobe, kedy sú citelné dopady hospodárskej krízy. Najčastejšími formami nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú nespĺnenie si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni na účely sociálneho poistenia a využívanie závislej práce fyzickej osoby bez založenia pracovnoprávneho vzťahu podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“).

Cieľom previerok zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania a ustanovení Zákonníka práce bolo aktívne pôsobenie za účelom zlepšenia nepriaznivého stavu v oblasti dodržiavania právnych predpisov, týkajúcich sa nelegálneho zamestnávania a Zákonníka práce u kontrolovaných subjektov. Ďalším dôležitým aspektom bolo preventívne pôsobenie na zamestnávateľov.

Osobám, ktoré vykonávajú nelegálnu prácu, je zo strany subjektu, ktorý im túto prácu prideliť, upieraný nárok na mzdu, dovolenku, stravné, osobné ochranné pracovné prostriedky, nemocenské dávky v čase choroby alebo pracovného úrazu a vznikajú im problémy v súvislosti s neskorším uplatnením nároku na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, ale aj invalidný dôchodok, nakoľko obdobie výkonu nelegálnej práce môže žiadateľovi o dôchodok chýbať k celkovej dobe poistenia potrebnej na uplatnenie nároku na dôchodok a pod. Nelegálne pracujúca osoba teda nepožíva štandardný stupeň právnej ochrany, ktorý by mala zabezpečený v prípade uzatvoreného pracovného pomeru ako aj v prípade splnenia oznamovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni na účely sociálneho poistenia. Zamestnávateľ porušujúci Zákonník práce sa vystavuje možnosti sankcionovania zo strany štátnych orgánov, ako aj prípadným sporom so zamestnancami. Ďalším negatívom tzv. „čiernej práce“ je nepriaznivý vplyv na národnú ekonomiku, keďže subjekty porušujúce zákaz nelegálneho zamestnávania sa zároveň vyhýbajú daňovým a odvodovým povinnostiam. Konanie zamestnávateľa, ktoré smeruje k porušovaniu resp. obchádzaniu zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobuje priame znižovanie úrovne pracovnoprávnych vzťahov na pracovnom trhu.

K hlavným nástrojom boja proti nelegálnemu zamestnávaniu a nelegálnej práci patrí poskytovanie poradenstva o tom, ako čo najúčinnšie dodržiavať právne predpisy, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Jeho rozsah ustanovuje zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 125/2006 Z. z.“), podľa ktorého inšpektoráty práce poskytujú poradenstvo zamestnávateľom a zamestnancom. Cieľom poskytovania poradenstva fyzickým osobám je zvyšovanie ich právneho vedomia v tejto oblasti. Ich lepšia informovanosť o právnych predpisoch im umožňuje efektívnejšie pôsobiť na

zamestnávateľov. Poradenská činnosť vo vzťahu k zamestnávateľským subjektom má vplyv na znižovanie výskytu nelegálneho zamestnávania v dôsledku neznalosti príslušných právnych predpisov a týmto pomáha pri znižovaní počtu takýchto prípadov.

Efektívnym nástrojom potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania naďalej ostáva vydávanie potvrdení o tom, že zamestnávateľ neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou žiadosti o štátnu pomoc. Zákon č. 232/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zrušil povinnosť subjektov tieto potvrdenia predkladať aj pri účasti vo verejnom obstarávaní.

S cieľom zefektívniť a skoordinať výkony jednotlivých zložiek štátnej správy v súvislosti s potláčaním nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, sa v I. polroku 2010 uskutočnili vo vzájomnej súčinnosti výkony inštitúcií, t.j. inšpektorátov práce, úradov práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), úradu hraničnej a cudzineckej polície, úradu justičnej a kriminálnej polície a daňových úradov. Zároveň sa tejto spolupráce zúčastnila aj Sociálna poisťovňa, ktorá zabezpečila prístup do registra poistencov.

K zintenzívneniu boja proti nelegálnemu zamestnávaniu a nelegálnej práci prispeli legislatívne zmeny zákona č. 125/2006 Z. z., v rámci ktorých došlo k vymedzeniu dolnej a hornej hranice výšky pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania a rovnako k zavedeniu povinnosti inšpektorátu práce uložiť pokutu za takéto porušenie zákona v rámci uvedeného rozmedzia.

Vyššie uvedená legislatívna zmena nadobudla účinnosť 1.marca 2010 a to konkrétne nadobudnutím účinnosti zákona č. 52/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania zakotvuje zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 125/2006 Z. z. (ďalej len „zákon č. 82/2005 Z. z.“), ktorý upravuje aj kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ako základnej aktivity v tejto oblasti. Kontrola v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vrátane ich vyhľadávania a potierania má právnu oporu aj v zákone č. 125/2006 Z. z. a v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 5/2004 Z. z.“)

Čo sa týka právomocí v tejto oblasti, tieto sú rozdelené medzi niekoľko kontrolných orgánov v rozsahu ich pôsobnosti podľa príslušných kompetenčných zákonov a vykonávajú ju inšpektoráty práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ústredie práce“) a úrad práce, daňové orgány Ministerstva financií SR – daňové úrady a Prezídium policajného zboru Ministerstva vnútra SR - Úrad hraničnej a cudzineckej polície, Úrad justičnej a kriminálnej polície.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Základnou náplňou inšpekcie práce v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bolo prostredníctvom zákonných kompetencií zameranie sa na potláčanie využívania resp. zneužívania práce fyzických osôb bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu, bez splnenia si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni, bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenia na zamestnanie, prípadne bez uzatvorenia inej zmluvy podľa Obchodného zákonníka, resp. Občianskeho zákonníka.

Inšpekcia práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v I. polroku 2010 vykonávaná v rámci:

- plánovaných celoslovenských úloh na rok 2010,
- plánovaných krajských úloh na rok 2010,
- šetrenia podnetov právnických osôb a fyzických osôb,
- následných previerok zameraných na kontrolu plnenia uložených opatrení,
- dozoru podľa rozhodnutia inšpektorátu práce na základe konkrétnych poznatkov získaných inšpektormi práce pri výkone inšpekcie práce.

Národný inšpektorát práce koordinoval výkon kontrol nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v rámci sústavy inšpekcie práce. V rámci realizácie výkonov inšpekcie práce inšpektoráty práce spolupracovali najmä s ústredím práce a úradmi práce, Policajným zborom SR a Sociálnou poisťovňou. Spolupráca s Policajným zborom SR bola využívaná najmä v prípadoch, ak bolo možné odôvodnene predpokladať ohrozenie života alebo zdravia inšpektora práce alebo marenie výkonu inšpekcie práce zo strany kontrolovaných subjektov a taktiež pri preukazovaní totožnosti fyzických osôb na pracovisku.

Je potrebné spomenúť aktívnu spoluprácu s policajtními odborami cudzineckej polície Úradu hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra SR a policajtními jednotlivých krajských riaditeľstiev PZ, ktoré zahŕňa Úrad justičnej a kriminálnej polície a odboru poriadkovej polície PZ, ktorá sa týkala úseku kontroly pobytu a výkonu práce cudzincov v rámci spoločnej akcie s ďalšími kontrolnými orgánmi. Spolupráca so Sociálnou poisťovňou spočívala v overovaní plnenia oznamovacej povinnosti zamestnávateľa.

Daňové orgány spolupracovali s inšpektorátmi práce na báze informovania o skutočnostiach súvisiacich s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce, nakoľko pri výkone svojej kontroly získavajú údaje, ktoré nasvedčujú tomu, že daňové subjekty, ktoré si nesplnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, porušujú aj zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Orgány inšpekcie práce spolupracovali so zahraničnými partnermi v rámci Európskej únie pri potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania na základe článku 4 smernice 96/71/ES o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb a vychádzajúc zo záverov rokovaní zástupcov Európskej komisie so zástupcami členských štátov Európskej únie. Náplňou spolupráce je poskytovanie informácií o zamestnávateľských subjektoch so sídlom v Slovenskej republike, ktoré vysielajú svojich zamestnancov na výkon práce do niektorého členského štátu Európskej únie (najmä v poskytovaní údajov o zamestnancoch nahlásených v registri Sociálnej poisťovne), ako aj v poskytovaní právnych informácií o pracovných podmienkach v Slovenskej republike.

Najčastejšie žiadanými boli údaje o počte zamestnancov prihlásených do registra Sociálnej poisťovne a o vystavení potvrdenia o uplatniteľnej legislatíve (formulár E101).

Ďalšie požadované informácie boli zisťované priamo príslušnými inšpektorátmi práce, pričom sa jednalo o tieto údaje:

- či zamestnávateľ legálne prevádzkuje činnosť na území Slovenskej republiky,
- či skutočne existuje pracovnoprávny vzťah medzi zamestnávateľom a zamestnancami uvedenými v žiadosti,
- či zamestnávateľ vykonáva niektoré dôležité činnosti na území Slovenskej republiky,
- informácie o vyslaní zamestnancov,
- informácie o pracovných podmienkach dohodnutých v pracovných zmluvách so zamestnancami uvedenými v žiadosti.

Medzi štáty Európskej únie, z ktorých boli doručené požiadavky na poskytnutie vyššie uvedených informácií, patrili v I. polroku 2010 Belgicko (6 žiadostí), Francúzsko (2 žiadosti), Poľsko (1 žiadosť).

III. 1 Výsledky kontroly

V I. polroku 2010 bolo orgánmi inšpekcie práce uskutočnených celkom 25 414 inšpekčných výkonov, čo predstavuje 129 360 hodín inšpekčnej činnosti. Z celkového počtu týchto výkonov bolo 7 736 kontrol nelegálneho zamestnávania, čo predstavuje podiel 30,44 % na počte všetkých výkonov.

V porovnaní s I. polrokom 2009 bolo zaznamenané zvýšenie celkového počtu kontrol nelegálneho zamestnávania súbežne s nárastom počtu hodín venovaných inšpekčnej činnosti zameranej na oblasť kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Zároveň možno konštatovať nárast v počte skontrolovaných osôb. Počet zistených nelegálne zamestnaných osôb mierne poklesol. Pri porovnávaní situácie v oblasti kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania so situáciou v rovnakom období minulého kalendárneho roka sústava inšpekcie práce zaznamenala takmer 64 % pokles počtu uložených právoplatných pokút, pričom ale ich suma je vyššia o 58 %. Bližšie informácie sú uvedené v prílohe (tabuľky č. 1 až 9).

V I. polroku 2010 bolo orgánmi inšpekcie práce skontrolovaných 13 824 osôb prítomných na pracoviskách, pričom bolo zistených 330 nelegálne zamestnaných osôb, z toho 178 žien, 7 mladistvých a 4 cudzinci. Prehľad o zistených nelegálne zamestnaných cudzincoch, o ich štátnej príslušnosti a ich výskyte v jednotlivých odvetviach hospodárstva je predmetom tabuľky 13a prílohy. Najviac prípadov nelegálne zamestnaných mladistvých bolo zistených v Bratislavskom kraji - 4 prípady, nasledoval Prešovský kraj - 2 prípady a Žilinský - 1 prípad. V porovnaní s I. polrokom 2009, kedy boli zistené 4 prípady, došlo v I. polroku 2010 k nárastu počtu prípadov zisteného nelegálneho zamestnávania mladistvých na 7. Čo sa týka právnej formy, najviac mladistvých nelegálne zamestnávali spoločnosti s ručením obmedzeným - 4 mladistvých. Porovnateľné výsledky v počte nelegálne zamestnaných mladistvých bolo možné sledovať v I. polroku 2006. Najvyšší výskyt porušení bol v týchto odvetviach: iná tlač a ostatné účelové stravovanie. Po nich v počte porušení nasledovali odvetvia: služby pohostinstiev a nešpecializovaný veľkoobchod. Pri zistení nelegálneho zamestnávania mladistvých sa postupovalo rovnako ako pri iných prípadoch nelegálneho zamestnávania, t.j. inšpektoráty práce využívali všetky kompetencie vyplývajúce zo zákona č. 125/2006 Z. z.

Vo všeobecnosti najväčší počet porušení zákona č. 82/2005 Z. z. spočíval v tom, že zamestnávatelia si nespĺnili oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni – 263 prípadov (z toho 147 žien, 5 mladistvých a 1 cudzinec). Zamestnávanie bez uzatvoreného

pracovnoprávneho vzťahu bolo zistené v 62 prípadoch (z toho 29 žien, 2 mladiství a 1 cudzinec).

Kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v I. polroku 2010 v najväčšej miere vykonaná v zamestnávateľských subjektoch s počtom zamestnancov 1 až 49. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 9 454 osôb, z toho 5 474 u spoločností s ručením obmedzeným a 2665 u zamestnávateľov - fyzických osôb.

Najvyšší počet skontrolovaných osôb v segmente zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (ŠKEČ) bol v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (2 625 osôb), priemyselnej výroby (1 959 osôb) a stavebníctva (1 165 osôb).

V predmetnej skupine zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 bolo 112 osôb nelegálne zamestnaných v spoločnostiach s ručením obmedzeným a 81 u zamestnávateľov - fyzických osôb, pričom najviac nelegálne zamestnaných osôb bolo zistených v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (80 osôb), v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (40 osôb) a v odvetví stavebníctva (24 osôb).

Inšpektoráty práce zistili pri výkone inšpekčnej činnosti porušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania u 126 zamestnávateľských subjektov.

Najviac zamestnávateľských subjektov, kde bolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spadá do kategórie zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 9 (81 subjektov). Pri členení subjektov, u ktorých boli zistené porušenia zákona č. 82/2005 Z. z. z hľadiska právnej formy možno uviesť, že ich najväčší počet je u spoločností s ručením obmedzeným (62) a zamestnávateľov – fyzických osôb (54). Najvyšší počet zamestnávateľov porušujúcich zákaz nelegálneho zamestnávania bol zaznamenaný v odvetviach činností reštaurácií a pohostinstiev (24), maloobchod (21) a veľkoobchod (12).

Za nedostatky zistené pri kontrole nelegálneho zamestnávania bolo právoplatne uložených 37 sankcií v celkovej sume 70 760,- €. Najviac pokút (27) bolo právoplatne uložených zamestnávateľským subjektom s počtom zamestnancov 1 až 9. V rámci tejto kategórie zamestnávateľských subjektov bola v 14 prípadoch právoplatne uložená pokuta zamestnávateľom – fyzickým osobám v celkovej sume 12 900,- € a v 12 prípadoch spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 8 660,- €.

Pri analýze právoplatne uložených postihov z hľadiska odvetví hospodárstva bolo najviac postihov právoplatne uložených v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu - konkrétne 10 postihov v celkovej sume 44 540,- €, 7 pokút v doprave a skladovaní vo výške 3 240,- € nasleduje odvetvie ubytovacích a stravovacích služieb - 6 postihov v celkovej sume 5 500,- € a štvrtý najvyšší počet pokút bol zaznamenaný v odvetví priemyselnej výroby, kde bolo právoplatne uložených celkovo 5 postihov, pričom ich celková suma je 8 600,- €.

IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce a úradov práce

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola od 01.01.2010 do 30.06.2010 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na 1. polrok 2010
- vybavovania písomných podnetov fyzických a právnických osôb
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce

V 1. polroku 2010 bolo zamestnancami oddelení kontroly úradov práce vykonaných celkom 2 137 kontrol, zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 4 997 osôb. Celkom bolo zistených 81 zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávali nelegálne 269 osôb. V prvom polroku 2010 neprebehla žiadna mimoriadna kontrolná akcia.

V I. polroku 2009 bolo vykonaných celkom 2 388 kontrolných akcií, skontrolovaných celkom 6 034 osôb, pričom bolo zistených 154 zamestnávateľských subjektov, ktorí nelegálne zamestnávali 384 osôb.

Na základe uvedeného prehľadu je možné konštatovať, že v porovnávaných I. polrokoch rokov 2009 a 2010 sa v roku 2010 znížili všetky sledované ukazovatele s výnimkou výšky uložených pokút. Z tabuľky č. 10 je zrejmé, že napriek tomu, že počet uložených pokút poklesol o 116 prípadov, suma uložených pokút bola takmer o 27 921,50 € vyššia. Je možné konštatovať, že túto skutočnosť spôsobilo stanovenie dolnej hranice pokuty 2 000 € od 1.3.2010.

Z celkového počtu 2 137 skontrolovaných zamestnávateľských subjektov v období od januára do júna 2010 bolo zistených 81 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 3,8%. Z toho boli zistené 2 agentúry sprostredkovania zamestnania za úhradu, ktoré nesprostredkovali zamestnanie v súlade so zákonom č. 5/2004 Z. z. (§ 2 ods. 5 zákona č. 82/2005 Z. z.).

Z celkového počtu 4 997 skontrolovaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 269 osôb, čo predstavuje 5,4 %.

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne:

Úrad práce	počet zistených zamestnávateľov
Prievidza	10
Košice	7
Kežmarok	5
Bratislava	4
Galanta	4
Trenčín	4
Komárno	4
Nové Zámky	4
Rožňava	4

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet nelegálne zamestnávajúcich osôb celkom:

Úrad práce	počet nelegálne zamestnávajúcich osôb
-------------------	--

Košice	139
Bratislava	19
Prievidza	19
Kežmarok	15
Galanta	7
Piešťany	7
Nové Zámky	7

Prehľad o počte zistených zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania a o počte nelegálne zamestnaných osôb v členení podľa regiónov sa nachádza v Tab. č. 11 a 12. Prehľad o štruktúre odhalených nelegálne zamestnávajúcich s porovnaním I. polroka 2009 a I. polroka 2010 sa nachádza v Tab. č. 13.

Kontrolóri úradov práce v I. polroku 2010 vykonali celkom 69 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj cudzích štátnych príslušníkov, z toho bolo zistených 14 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 19 cudzincov.

Kontrolóri úradov práce v tomto období skontrolovali 163 cudzích štátnych príslušníkov, z toho bolo najviac občanov Číny (45), Kórei (35) Vietnamu (31) a Ukrajiny (21). Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávajúcich osôb bolo zistené nelegálne zamestnanie 19 cudzích štátnych príslušníkov. Z celkového počtu zistených 19-tich cudzincov bolo 6 osôb z Vietnamu, 4 z Číny, 3 z Ukrajiny, po dvoch z Kórei a Kosova a po jednom z Macedónska a Bulharska.

Prehľad o zistených cudzincoch, ich štátnej príslušnosti a výskyte ich nelegálneho zamestnávania v jednotlivých odvetviach hospodárstva je uvedený v Tabuľke č. 13a prílohy.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávajúcich osôb bolo zistené nelegálne zamestnanie 32 uchádzačov o zamestnanie (UoZ), z toho poberajúcich sociálne dávky 15 UoZ. Na základe uvedených zistení bolo podaných 21 návrhov na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie vzhľadom na znenie ust. § 6 ods.2 písm. d) zákona č. 5/2004 Z. z., podľa ktorého uchádzačom o zamestnanie je aj občan, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť za ktorú mzda alebo odmena nepresahuje 65 % zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.... Zistení poberateľa sociálnych dávok, boli oznámení odboru sociálnych vecí príslušného úradu práce za účelom preverenia trvania nároku na sociálnu dávku.

Vykonané kontroly smerovali do nasledovných odvetví:

	počet
1. stavebníctvo:	149
2. poľnohospodárstvo:	15
3. drevospracujúci priemysel (lesné hospodárstvo):	31
4. priemyselná výroba	62
5. reštauračné a pohostinské služby:	360
6. trhoviská a maloobchod:	953
7. ostatné služby:	487
8. iné:	80
Celkom	2 137

Z celkového počtu zisteného nelegálneho zamestnávania uviedli jednotlivé úrady práce najčastejší výskyt v nasledovných odvetviach:

➤ Reštauračné a pohostinské služby	45 %
➤ Stavebníctvo	21 %
➤ Trhoviská a maloobchod	17 %
➤ Drevospracujúci priemysel	7 %
➤ Ostatné služby	7 %
➤ Iné	3 %

Úrady práce na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. a v zmysle ustanovenia § 7 zákona č. 82/2005 Z. z. za obdobie 1. polroka 2010 celkom 72 rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej výške 83 133,58 € z toho za cudzincov 12 rozhodnutí, kde suma pokút dosahovala 14 299,00 €.

Poriadková pokuta v sledovanom období uložená nebola

Pokuty uložené v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. (správne delikty)

- Najnižšia pokuta bola uložená vo výške 30 €
- Najvyššiu pokutu 5 000 € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach za nelegálne zamestnávanie 62 osôb bez pracovnoprávneho vzťahu a 70 neprihlásených do registra Sociálnej poisťovne. Rozhodnutie je právoplatné, subjekt pokutu neuhradil.
- Druhú najvyššiu pokutu 3 000,- € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Nových Zámkoch za nelegálne zamestnávanie 3 osôb za oneskorené splnenie oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni. Rozhodnutie je právoplatné, subjekt pokutu neuhradil.
- Tretiu najvyššiu pokutu 2 200 € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Prešove za nelegálne zamestnávanie 1 zamestnanca bez založenia pracovnoprávneho vzťahu. Rozhodnutie ešte nenadobudlo právoplatnosť.
- Štvrtú najvyššiu pokutu 2 100 € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Galante za nelegálne zamestnávanie 1 cudzinca bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania.

Pokuty vo výške 2000 € za kontrolované obdobie uložilo celkom 15 úradov práce.

Úrady práce v prvom polroku 2010 vykonali nižší počet kontrolných akcií ako za rovnaké obdobie roka 2009. Obidva polroky neboli ovplyvnené mimoriadnymi kontrolnými akciami.

Z celkového počtu 46 úradov práce 16 úradov práce nezistilo v priebehu 1. polroka 2010 nelegálnu prácu ani nelegálne zamestnávanie. Od 1.3.2010 nadobudla účinnosť novela zákona č. 125/2006 Z. z., ktorou sa stanovila dolná hranica pokuty pre zamestnávateľa za nelegálne zamestnávanie na sumu 2000 € a zároveň sa zvýšila horná hranica až na 200 000 €. Pre mnohých drobných podnikateľov sa pokuta stala likvidačnou a dolná hranica pokuty sa v týchto prípadoch stala pre kontrolórov zároveň aj najvyššou možnou. Do 1.3.2010 kontrolóri ukladali v mnohých prípadoch nižšie pokuty ako 2000 € a prihliadali na závažnosť zistených nedostatkov a na závažnosť ich následkov. Po tomto dátume sú povinní pri akomkoľvek porušení zákona uložiť pokutu minimálne vo výške dolnej hranice zákonného rozmedzia. Na základe týchto skutočností a podľa doterajších skúseností, sa od 1.3.2010 stáva obávaným postihom aj pokuta za nelegálne zamestnávanie, a potom následne zistenie

podnikateľských subjektov, že ich NIP eviduje ako tých, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania a preto sa nemôžu uchádzať sa o štátnu pomoc.

Oblasť výkonu kontroly, zameranej na odhaľovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, zostáva pre ústredie práce a samozrejme aj pre úrady práce jednou z dôležitých oblastí kontrolnej činnosti.

Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

V. Ministerstvo financií SR - Daňové riaditeľstvo SR

Daňové orgány nie sú v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z. oprávnené vykonávať kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Daňové orgány priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o správe daní“) vykonávajú činnosti, pri ktorých získavajú rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové orgány pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, informujú, s prihliadnutím na ustanovenie § 23 – Daňové tajomstvo zákona o správe daní, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu prvého polroka 2010 bolo vykonaných celkom 578 zisťovaní, pri ktorých sa daňové orgány zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 14 zákona o správe daní v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác ap., ale tiež v rámci vykonávaných daňových kontrol v zmysle § 15 zákona o správe daní alebo v rámci vyhľadávacej činnosti v zmysle § 34 zákona o správe daní. Zisťovania boli vykonané daňovými orgánmi v prevažnej miere samostatne. V rámci spoločných kontrolných akcií s inými orgánmi štátnej správy daňové orgány spolupracovali so zástupcami úradov práce, odboru živnostenského podnikania a políciou.

Výkon 578 zisťovaní nevedol ani v jednom prípade k odhaleniu skutočností, ktoré by poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva.

VI. Ministerstvo vnútra SR - Prezídium policajného zboru

Rezort Ministerstva vnútra SR – Prezídium policajného zboru skontrolovalo v priebehu I. polroka 2010 celkovo 2 226 subjektov, v ktorých bolo zistených 80 nelegálne zamestnaných osôb. Za zistené nedostatky bolo uložených 230 postihov v sume 13 500,- €. Prehľad kontrol a ich výsledky sú uvedené v prílohe (tabuľka č. 15).

VII. Závery

Na základe porovnania obdobia I. polroka 2009 s I. polrokom 2010 v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania orgánmi inšpekcie práce možno vo všeobecnej rovine skonštatovať, že došlo k zvýšeniu aktivít v tejto oblasti, čo možno badať na vyšších hodnotách základných štatistických ukazovateľov.

V I. polroku 2010, ako už bolo uvedené, bolo realizovaných viac kontrol, v rámci ktorých bolo skontrolovaných porovnateľne viac osôb i keď v konečnom dôsledku bolo odhalených menej prípadov nelegálne zamestnávaných osôb. V porovnaní s I. polrokom 2009 došlo na jednej strane k poklesu právoplatne uložených pokút, no na strane druhej došlo k nárastu sumy právoplatne uložených pokút o 58%. Spomínaný stav pripisujeme legislatívnej zmene, ktorá zaviedla zákonné rozmedzie súm pokút, ktoré inšpektoráty práce ukladajú za porušenie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z.

Kontrola v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa zjednodušila z dôvodu zmeny prístupu k informačnému systému Sociálnej poisťovne. Pre získanie relevantných informácií už nie je v takej miere potrebné vyžiadanie informácií z registra Sociálnej poisťovne, aby tieto podklady mohli byť predložené v rámci správneho konania. Nakoľko je prístup k uvedeným údajom pružnejší, je spôsob výkonu inšpekcie práce efektívnejší.

Za účelom zlepšenia výkonov inšpekcie práce v súvislosti s kontrolou nahlasovania osôb do Sociálnej poisťovne je rozširovaný počet inšpektorov práce, ktorí majú prostredníctvom pridelených GRID kariet prístup do databázy Sociálnej poisťovne.

Zo získaných skúseností a poznatkov pri aplikácii zákona č. 82/2005 Z. z. v praxi, by bolo potrebné vybaviť inšpektoráty práce mobilným pripojením na internet na ten účel, aby mal inšpektor práce možnosť operatívne počas výkonu inšpekcie práce overiť plnenie oznamovacej povinnosti zo strany zamestnávateľa, ako aj získať potrebné informácie z obchodného a živnostenského registra.

V závere možno konštatovať, že vyššie uvedené kontroly v sebe spájali tak represívnu, ako aj preventívnu funkciu. S ohľadom na uvedené je preto na mieste, aby sa v budúcnosti spolupráca medzi vyššie uvedenými štátnymi orgánmi prehĺbovala a nadväzovala na doterajšie skúsenosti.